

MAGASSÁG ÉS MÉLYSÉG

Dsida Jenő: Mélyre ásök

Bábel

*újra-épülő, szörnyeteg
tornya sötéten áll fel.*

Százan

*hordják a követ, vasat, márványt,
gőgös, nagy zajú lázban.*

Görbe

*ásóval őszi udvaron
jeleket írok körbe.*

Reszket

*az est a tölgyek sudarán,
amikor ásni kezdek.*

Mások

*minél nagyobb tornyot emelnek,
annál mélyebbre ásök.*

- ◆ A bábeli toronyról szóló elbeszélés a Teremtés könyvének 11,1–9. szakaszában olvasható. Egyik jelentésrétege szerint a történet az ember felemelkedési vágyáról és közösségalkotó törekvéséről szól. Bábel, a város és a torony építését a Biblia forradalomként, az isteni terv elleni lázadásként és egyfajta globális nagyhatalom létrehozására irányuló kísérletként mutatja be – Nimród vezetésével, aki az első birodalomalkotó vezér volt, birodalmának kezdete pedig Bábel. Az elbeszélésből a lázadás több célja világlik ki. Az egyik az, hogy a torony „teteje érjen az égig”, hogy az ember Isten fölé emelkedjék. A másik, a városépítés célja a tömörülés, a hatalmi koncentráció, az egység az istenellenes szándékuk megvalósítása érdekében. A harmadik cél pedig önmaguk dicsősége és felmagasztalása: azért építünk, mondják az építők, „hogy híressé tegyük nevünket”, mert a korabeli felfogás szerint ezzel valamiféle örök életre tehettek szert. A Bábelsemény univerzális érvényű előrejelzésnek bizonyult. Vezetésméi korunkra mutatnak. Amit az építők kívánnak, egységük, és ezáltal hatalmuk biztosítása, meg az, hogy Isten fölé emelkedjenek, ma elevenebben él, mint valaha a történelemben. A hajdani Bábel e két eszméjéből egyre új meg új bábелеk épülnek, így a magyar irodalom is gyakran feldolgozta a témát. Régebben Bábel elsősorban az emberi gőg és nagyravágyás jelképe volt, a 20. századra pedig két másik jelenség, az istentelen világhatalmi törekvések és az univerzális rettenet szimbóluma lett. Erről az univerzális rettenetről szól Wass Albert Isten sír a Bábeltornya mellett című verse, amely a világháború élményének hatását tükrözi, a kereszt és Bábel motívumait foglalja egyetlen jelkép-rendszerbe. A költő szerint amikor ez a mai Bábel összedől, mindent maga alá temet majd. Sorolhatnánk a műveket Kosztolányi Bábeltornyától a fiatalon eltávozott Sziveri János Bábelen át Rónay György Bábéléig és tovább, mert irodalmunkban még a 21. században is írtak Bábelt-verseket. Ilyen Túrmezei Erzsébet Soli Deo gloriája (Egyedül Istené

Babel tornya (1563). Id. Pieter Bruegel festménye

a dicsőség) vagy Véghelyi Balázs *Bábel tornya újra épül* című költeménye arról, hogy a 21. századi Bábel építői „veszélyesebbek a régieknél”, és tornyuk „lerombolhatatlan lesz, / mert nem kőből, de ködből épül” – hazug eszmék, hamis ideológiák ködéből –, „és elnyeli az eget is fölöttünk”. Elveszi sokaktól az Istent.

A Mélyre ászok a mindössze 21 éves Dsida első kötete, a *Leselkedő magány* elején kapott helyet, és a poéta emberi-költői programversényének tekinthető. A költemény a mélység és a magasság ellentétére épül. Bármilyen rövid és egyszerű, egész motívumkincse a jelen világgal való szelíd szembenállást sugározza. A bábeli tornyot

nagy tömeg emeli – a költő egyedül van az esti kertben. Az új Bábel csak „göggös, nagy zajú lázban” képes felemelkedni – a kerti ember nyugodt munkával foglalatosodik, halkan, szelíden karcolja ittlétének jeleit. A modern Bábel tornyához követ, vasat, márványt, csupa hideg, élettelen anyagot kell összehordani – a költő egy élő fa körül és az eleven földbe, egyre mélyebbre. A torony sötét szörnyetegként áll előttünk, amit most kell, amaz ősi Bábel óta immár sokadszorra, újra építeni, mert a közszellem emelte torony igaz és szilárd szellemi alapok nélkül hamar leomlik – csak a fa törhet igazán magasba, mert gyökerei a mélybe nyúlnak. ♦

SZÖVEG –
MÁRTONFFY ANDRÁS

SOROZAT –
KÉTKEDŐK, KERESŐK, KALANDOROK

A VILÁGPOLITIKA IRÁNYÍTÓI

Egy háttérhatalom működése a tizenötödik és a tizenhatodik században

A Fugger család ötszáz évvel ezelőtti tevékenysége a mai szóhasználatban tökéletesen kimerítené a háttérhatalom fogalmát. Mindenütt ott voltak, királyokkal, pápákkal alkudoztak, vallások és országok történelmét befolyásolták a saját üzleti céljaik érdekében, és persze felfoghatatlan vagyont halmoztak föl. Mai számítások szerint *Jakob Fugger* volt a világ valaha élt leggazdagabb embere.

◆ A középkor végi világhatalom története egy kis sváb faluban, Grabenben kezdődött. Itt született *Hans Fugger*, egy takácsfamilia leszármazottja. Ambíciója nem engedte, hogy ő is csak egy helyi kisiparos maradjon, ezért 1367-ben Augsburg városába vándorolt. Három év szorgalmas munka jutalmaként beházasodhatott a takácsok céhébe. Nem is akárkít vett el, hanem rögtön a céhmester lányát, *Klara Widolfot*. Újdonsült kapcsolataival és befolyásával élve hamarosan már nem szöszmötölt szövással, hanem a céh tagjai által elkészített textíliákkal kereskedett.

A házasságból két lánya született, majd 1380-ban a felesége meghalt. Ekkor újraházasodott, és két kedvére való fiúörököst nemzett. Közben egyre nőtt a befolyása: a céh vezetői közé választották, így bekerült a városi tanácsba is. Vagyona tekintélyesre gyarapodott, és 1408-ban *Hans Fugger* megbecsült augsburgi polgárként halt meg.

Felesége, *Elisabeth* először egyedül, később fiaival, *Andreasszal* és *Jakobbal* folytatta a családi cég irányítását. Szívós munkával és hatékony kapcsolatépítéssel egyre sikeresebb üzleti tranzakciókban vettek részt, és alaposan kiterjesztették a működési területüket.

HANS FUGGER

JAKOB FUGGER

TELJES PÉNZÜGYI BLOKÁDOT VEZETTEK BE MAGYARORSZÁG ELLEN,

és ez már a következő évben végzetesnek bizonyult. Az 1526-os mohácsi tragédia részben a pénzhiány miatt következett be.

A két fiú hamarosan két külön ágat indított a családban, és más-más utakon indultak el. Andreas vonala gyors sikert hozott, de túl merészen terjeszkedett, és a tizenötödik század végére csődbe ment. Jakob megfontoltabban, lassabban, de hosszabb távra tervezett. Hét fia született, így bőven volt utódja is a stratégiai gondolkodáshoz. A két legidősebb fiú, Ulrich és Georg vezette a céget, a fiatalabbak közül pedig egy bizonyos Markust ügyesen elhelyeztek a Vatikánban, ő mint a pápai kancellária jegyzője felbecsülhetetlen értékű kapcsolatokat épített ki.

A Fuggerek mai napig ható, valószínűtlen sikere és hatalma a legkisebb fiúval, Jakobbal kezdődött. Gyerekkorában először elküldték egy ferences kolostorba, tizennégy éves korában azonban a bátyjai úgy döntöttek, hogy a robbanásszerűen fejlődő vállalkozásnak minden munkaerőre szüksége van. Így előhozták Jakobot a szerzetesi magányból, és Velencébe küldték kereskedelmet tanulni. A fiú nemcsak hamar vált komoly szakemberré, de már egészen fiatal korától kezdve saját vállalkozásokba kezdett, és kivette a részét a cég irányításából.

A família jó érzékkel tapintotta ki a politikai lehetőségeket is. A feltörekvő Habsburg-ház tőkeerős barátokat keresett, és az addigra alaposan meggazdagodott Fuggerek készséggel álltak a rendelkezésükre, elkezdtek hiteleket nyújtani az uralkodóháznak. A tiroli Zsigmond főherceg például – teljesen fölöslegesen – háborúba bonyolódott a Velencei Köztársasággal, és ez hatalmas összegeket emésztett fel. Állandóan pénzre volt szüksége, ehhez pedig egy megbízható és megértő hitelezőre. A Fugger család biztosítékként értékes bányákat és bányajogokat kapott, amelyekkel folyamatos és busás bevételekre tett szert.

A tizenötödik század végén ezen a csatornán folytak be a magyar történelembe is. Megkaparintották az Európa jelentős részét ellátó felvidéki réz- és ezüstbányákat, így az új évszázad elejére jelentős befolyást szereztek a magyar uralkodói elitben. Ráadásul ezek a hatalmas összegek lehetővé tették, hogy a létező legmagasabb szinten kapcsolódjanak be az európai politikába. III. Frigyes, később a fia, I. Miksa, majd az ő unokája, V. Károly azért lehetett német-római császár, mert a megválasztásukhoz szükséges irdatlan összegeket – beleértve a megvesztegetési pénzeket is – a Fuggerek hiteleiből finanszírozták. Egy minden korábbinál magasabbra emelkedő kereskedőcsalád így segítette hatalomra a Habsburgokat, amivel legalább háromszáz évre eldőlt, kik fogják irányítani a kontinens jelentős részét.

A Vatikán meghódítása

Ezek a machinációk már a Fugger család vezetőjévé emelkedett ifjabbik Jakob irányításával történtek, aki nek kivételes rálátása volt a legcélravezetőbb stratégiákra. Tudta, hogy ha a világpolitika egyik pólusán elhelyezkedő Német-római Császárságot befolyásolja, akkor a másik pólust, a Vatikánt is célba kell vennie. A megfelelő összegek bevetésével persze erre is adódott lehetőség, mégpedig a frissen megválasztott II. Gyula pápa jóvoltából. Jakob ugyanis elintézte, hogy a családja irányíthassa a pápai pénzverdét. 1503-tól kezdve huszonegy éven át minden egyes vatikáni pénzermét – hatvannégyfélét – ők vertek. Cserébe vállalták, hogy pénzelik és megszervezik a pápa személyes testőrségének felállítását. Az Európa-szerte híres svájci zsoldosokból megszervezték a pápai gárdát, és természetesen állták a költségeket. Hogy megadják a módját, a százötven frissen toborzott katona Luzernből gyalogosan menetelve, ünnepélyes keretek között érkezett Rómába 1505 szeptemberében.

Könnyedén találtak fogást a következő pápán, X. León, azaz *Giovanni di Lorenzo de' Medicin* is, mégpedig a búcsúcédulákon keresztül. A búcsúcédulák a közepkor óta pénzért vásárolható igazolások voltak, amelyek biztosították a megvásárlójukat, hogy haláluk után a befektetett összeg nagyságával arányos bűnbocsánatot nyernek. Minél többet fizettek, az ígéret szerint annál rövidebb időt kellett a Purgatóriumban tölteniük enyhébb bűneik levezeklésére. A megfelelő összeg befizetésével nemcsak a Tisztítótűzet, hanem a búcsújárásokat, zárándoklatokat és imákat is megspórolhatták. Az 1515-ben beindított, új üzleti modell arra szolgált,

hogy ebből finanszírozzák a világ legnagyobb keresztény templomának, a vatikáni Szent Péter-bazilikának a felépítését.

Mint majdnem minden hasonló volumenű vállalkozás, ez is korrupció alapokon nyugodott. Az egyik ilyen lehetőséget ragadták meg a Fuggerek. Albert mainzi érsek, az egyik német-római választófejedelem 1514-ben huszonegyezer dukátért vásárolta a hivatalát a pápától. Ahhoz, hogy ezt visszafizesse, kölcsönre volt szüksége. A Fugger család készségesen kölcsönzött neki, de busás kamattal. Az érsek ravasz módszerrel jutott bevételekhez, hogy törleszteni tudjon. Újabb tízezer dukátért megvásárolta azt a jogot a Vatikántól, hogy búcsúcédulákat forgalmazhasson, majd a bevétel felét eljuttassa a Vatikánnak. A Fuggerek komplikált séma szerint jutottak a pénzükhöz. Ügynökük – egy pénzesláda kulcsának birtokában – mindenhová elkísérte Albert búcsúárúsát, *Johann Tetzelt*. Amikor a pénzesláda megtelt, az ügynök vitte el. Az összeg fele a római Fugger-megbízottakhoz került, akik a saját részesedésük levétele után kifizették a pápának járó részt, a többit pedig továbbították Mainzba az érsek adósságainak törlesztésére.

Pénzért vett történelem

Mindez mérhetetlenül felháborított egy *Luther Márton* nevű Ágoston-rendi szerzetest. Lelkiismeretétől vezérelve korholó levelet írt Albert érseknek, és csatolva eljuttatta hozzá azt a kilencvenöt pontos vitairatát is, amely később a reformáció alapdokumentuma lett.

Magyarország történelmének szintén a pénz és a politika ötvözésével befolyásolták a Fuggerek, mégpedig alapvetően. Az 1520-as évekre már komoly gyűlölet halmozódott föl velük szemben, mivel óriási összegeket vittek ki az országból a felvidéki bányák hasznát lefoglalva. 1525-ben II. Lajos király – a nemesség egy részének nyomására – elvette tőlük a bányajogokat, és tulajdonképpen államosította a bányákat. A Fugger család azonban pontosan tudta, hogy egy országot nemcsak hadseregekkel lehet kivéreztetni, hanem anyagi eszközökkel is. A Habsburgokkal ápolt kiváló kapcsolataik felhasználásával teljes pénzügyi blokádot vezettek be Magyarország ellen. A korona nem jutott sem a saját bevételeihez, sem hitelekhez, ami már a következő évben végzetesnek bizonyult. Az 1526-os mohácsi tragédia részben a pénzhiány miatt következett be. A Gazdag Jakob néven ismert családfő hiába halt meg gyermektelenül, egyik unokaöccse, *Anton* az ő politikáját folytatta tovább. Befolyása révén sem a Fuggerek által hatalomra

juttatott V. Károly császár, sem a csata után hatalomra került Habsburg Ferdinánd király, sem maga a Fugger család nem volt hajlandó kölcsönözni. Egyedül VIII. Henrik angol király küldött pénzt, de az is csak 1527-ben érkezett meg.

IMA A FUGGEREKÉRT

A Fugger család ezekben az években volt a hatalma csúcán. Anton idejére a vagyonuk tizenhét év alatt 927 százalékkal gyarapodott. Hatalmas birtokaik voltak Európa-szerte, bányakoncessziók tulajdonosai voltak, saját bankházzal rendelkeztek, és hatalmas összegek folytak a kasszájukba a távol-keleti fűszerkereskedelemből is. Lelki üdvösségük miatt azért aggódhattak: alapítványaik kórházakat támogattak, valamint létrehozták a világ egyik első szociális indíttatású lakótelepét, az úgynevezett Fuggerei-t. Az 1520-as években felépített apró városrész a mai napig működik Augsburgban. Hatvanhét házból áll, száznegyven puritán, de célszerű és kényelmes, kertes lakásnak ad helyet. Az „érdemes, katolikus, augsburgi” rászorulóknak ma is az eredeti, tizenhatodik századi bérleti díjat, azaz évente egy rajnai forintot fizetnek. Ennek az euróra átszámított összege nyolcvannyalc cent. Cserébe mindössze egy Miatyánkot, egy Üdvözlégyet és egy Hiszekegyet kell elmondaniuk a Fugger család lelki üdvéért.

A család befolyása a tizenhatodik század közepétől folyamatosan csökkent. Amerika felfedezésével új fémforrások nyíltak meg Európa előtt, a Habsburgoknak pedig egyre kevésbé volt szükségük a pénzéhes kereskedők támogatására. Ironikus, hogy Magyarországról éppen Habsburg Ferdinánd penderítette ki őket, miután éppen úgy államosította a bányákat, mint korábban II. Lajos. A világ megváltozott, az újkor nem kedvezett a Fuggereknek. Ők persze nem estek pánikba. Lassan, fokozatosan feladták szinte korlátlan hatalmukat, és áthelyezték a tevékenységüket különböző befolyásos hivatalokba. A vagyonukat egyre inkább földekbe és ingatlanokba fektették. A család ma is kifejezetten gazdag, leginkább az idegenforgalomból és továbbra is működő bankjából szerzi a bevételeit.

Annak talán nem örülnek, hogy a nevükből származik a magyar fukar szó, de valami fanyar önirónia azért fellelhető a honlapjukon. Több helyen is idézik Augsburg városának hivatalos adóregiszterét 1367-ből: a középkori dokumentum így, kis kezdőbetűvel ad hírt a családalapító, Hans Fugger érkezéséről: „fucker advent”. ♦

KÉPMÁS-ESTEK ONLINE

FÉLELMEINK NYOMÁBAN

Egészségmánia, hipochondria, klímaszorongás, COVID-félelem. Hogyan lehet a valós veszélyeket a helyükön kezelni?

A szituációkat a Nézőművészeti Kft. művészei, **Jankovics Nóra** és **Jaskó Bálint** adják elő.

Szakértő vendég: **Szőnyi Lídia** szakpszichológus

A beszélgetést **Szám Kati**, a Képmás magazin főszerkesztője vezeti.

Képmás-estjeinket márciusban is online formában tudják megnézni. Hogy ne maradjanak le egyikről sem, iratkozzanak fel YouTube-csatoránkra és kérjék az értesítést is!

RENDEZŐ:

KÉPMÁS
MAGAZIN | nőknek és férfiaknak

Média a Csaláért
Alapítvány

VÁRKERT
BAZÁR

TÁMOGATÓ:

SZERENCSEJÁTÉK ZRT.

SZÖVEG –
NAGY VILLÓ

Havas Bálint / KISVARSÓ: Fügöny, vegyes technika, vászon
Erdélyi Gábor: Pseudó hullámlemez, 1991, olaj, vászon, enyvszalag

SZABAD KÉZ

Bizonyára érdekes tanulságokkal szolgálna, ha egyszer valaki a rendszerváltás történetét az egyes állami intézmények átalakulásán keresztül próbálná megírni, keresve a kapcsolatokat napi politika és a belső folyamatok, a személyi, formális vagy akár az informális változások közt.

- ◆ A Képzőművészeti Egyetemen (hajdani főiskolán) hallgatók egy csoportja 1989-ben az épület előtti aszfaltra festette fel azoknak a művészeknek a nevét, akiket mesterként szerettek volna látni a patinás intézményben. Így válnak valóra mindnyájunk álmai: 1990 őszén már Beke László, Jovánovics György, Maurer Dóra neve mellett Károlyi Zsigmondé is ott szerepelt az oktatók közt.

Károlyi az első óráján a Városligethez közeli Epres-kerti műteremből konkrétan és szimbolikusan is a szabadba invitálta tanítványait. Elméleti felkészültsége, gondolkodásmódja friss levegőként hatott a tanítványok visszaemlékezése szerint, főleg ha hozzáképzeltük az említett évek még épp-hogy-csak-nem-vasfüggönyös, internethiányos viszonyait.

Szabó Dezső: Gradáció, 1996, üveg, luminogram, vas
A Vintage Galéria jóvoltából

Erdélyi Gábor: Egy ív a hengerből, 1995, akril, vászon, fa magántulajdon, a Neon Galéria jóvoltából

Káldi Katalin: 1 és 1/2 súly, 1996, vászon
Magántulajdon, a Neon Galéria jóvoltából

Károlyi ugyanakkor – egy igazi mesterhez méltóan – nem kész válaszokkal a zsebében lépte át az intézmény kapuját, eleinte saját bevallása szerint is tanácstalan volt a fő csapásirányt illetően. Az első heteket ezért a hallgatók korábbi munkáinak megismerésére szánta, ebből alakult ki a monokróm festészet tanulmányozásának gondolata.

Az eljárás elméletileg is megalapozott művészi gondolkodásmóddá a 20. században vált. Emlékezhetünk Malevics alkotásaira is, de igazán mozgalommá az absztrakt festészet keretein belül a II. világháború utáni években, M. Rothko, B. Newman, C. Still és Ad Reinhardt festészetében teljesedett ki. A felszínesen egyszerűnek látszó technikai fogás – egyetlen színnel festeni – filozófiai kérdésekkig visz el: a festészet lényegére, az ábrázolhatóra és az azon túlira, a művészet koordináta-rendszerére kérdez rá.

A monokróm festőosztály kiállításán mélyebb elméleti tájékozottság nélkül is érezzük az alkotások ihletettségét, a „spirituszon” nem fog az idő.

A később fotóművészetre váltó Szabó Dezső több száz képeslapjának egy szűk válogatásán sem. A művész sokszor meglévő levelezőlapokat, híres

alkotások reprodukcióit manipulálta ráfestéssel, rágépeléssel, ragasztással, vagy akár lakkozással is. Művei egy csoportjának fókuszában a kék szín áll, amelynek szakralitását és elhasználódását is humorba oldva jeleníti meg.

Az absztrakt festészetből származtatható az a gondolat, amely a festményre nem a valóság egy darabjának leképezésére, hanem mint háromdimenziós tárgyra tekint. Lényegében ennek mentén készült Ősz Gábor sorozata, amelynek témája a nyom, amit a kép hosszú idő után a falon hagy, valamint egész máshonnan, de erről szólnak Erdélyi Gábor munkái, a *Betűrt kép* és az *Egy ív a hengerből*, ahol a képsíkok a keretből való „kiléptetésével” játszik a művész.

A fentiekhez hasonló izgalmas ötleteket hosszan lehetne sorolni a kiállításból, ahol a „monokróm” elsőre talán szigorúnak hangzó (valójában egészen könnyedén betartható) szabálya helyett a játékoság, illetve a végtelen szabadság játssza a főszerepet.

(Tabula rasa. Károlyi Zsigmond és a „monokróm festőosztály” – Budapest, Godot Kortárs Művészeti Intézet, megtekinthető 2021. április 15-ig.) ♦

SZÖVEG –
SZÁM KATI

KÉP –
PÁCZAI TAMÁS

” A SAJÁT KORTÁRSAINK MUZSIKUSAI VAGYUNK”

„*Mindannyian hallottunk megénekelte Weöres Sándor- vagy Nagy László-költeményt, az iskolában tanultuk Tinódi Lantos Sebestyén Eger vár viadaljáról szóló énekét, de mennyire ismerjük a mai, kortárs közvetítőket, a mai kor históriáit?*” – teszi fel a kérdést a Misztrál Együttes egyik alapító tagja, aki arra vállalkozott, hogy létrehozza az énekmondók és verséneklők közös – egyelőre virtuális – találkozóhelyét. A folyamatosan épülő versenekmondo.hu oldalon interjúkat olvashatunk a szakma „öregjeivel”. Az oldal fotós-grafikus-zenész szerkesztője pedig minden verset éneklőt arra biztat, hogy egy úrlap kitöltésével maga is csatlakozzon a verséneklők népes családjához. **Török Máté**val beszélgettünk.

◆ **– Verséneklő. Sajátos szóösszetétel, a verséneklő és az énekmondó szavakból. Mi a különbség a kettő között, egyáltalán el lehet-e őket szigorúan határolni egymástól?**

– Azért is tetszett ez a szójáték, mert az ének szó benne a híd a két „tábor” között. Tinódi Lantos Sebestyén idejében még teljesen összetartozott a zene és a szöveg, Balassi is odaírta, hogy melyik dallamra szeretné hallani a verseit, de mára szinte teljesen kettévált a vers és a zene. Az énekmondók és a verséneklők segíthetnek megmutatni, hogy a versnek dallampárja, a zenének pedig szövegpárja is lehet. A műfaj számos kortárs képviselőjét ismerjük, de korántsem az összeset. Az 1969-ben indult Kaláka együttes ma is méltán népszerű, de például az 1974-ben alakult, ma is aktív pécsi Szélkiáltót kevesebben ismerik. Kevesen tudják azt is, hogy a Sebő-Halmos duó versénekléssel kezdte a pályáját. Sebő Ferenc egy nemrégben folytatott beszélgetésünk alkalmával pont azt mondta, hogy a magyar népdal maga az énekelte vers, azaz nem halt meg a műfaj évszázadokkal ezelőtt, hanem a népdallal örökítődött

át. Szintén tőle tudom, hogy az általuk, a Kaláka vagy a Misztrál által képviselt énekelte vers műfaját Tersánszky Józsi Jenő író-költő kezdte el, aki a gazdasági válság idején saját verseit énekelte gitárkísérettel bérházak udvarán, és a lepattanó pénzekből tartotta fenn magát. Sebő Feritől tudom azt a történetet is, hogy Tersánszky Józsi Jenő még Babits-verset is megzenésített, mégpedig azért, hogy felvidítsa az akkor már erősen depressziós és nagyon beteg Babitsot. Bement hozzá a kórházba, eljátszotta a *Szerenád* című versét megzenésítve, s azt füllentette, hogy az egész város ezt a slágert éneklí.

Válaszolva a kérdésre, szigorúan nem lehet különválasztani a két műfajt, de mégis érezhető, a más-más korokban született dallamvezetés. A 16–17. századi énekmondók hagyományát ma kevesen őrzik és mutatják meg a kortárs hallgatóságának. A legjelesebb képviselője talán Kátai Zoltán volt, aki sajnos 2020 novemberében meghalt. Ő vallotta, hogy akkor lehet valaki jó énekmondó, ha az egész életét erre szánja.

– Másoknak pedig mindaz, amit például ő megmentett, forrás? Amolyan alapanyag a múzeumi tárlóból?

– Igen. A régi korok dalai sok esetben azért merültek a feledés homályába, mert erős identitásképzők voltak, és politikához, szakralitáshoz kapcsolódtak. Az Isten, a haza szeretete sok korban veszélyesnek számított. Ma az énekmondók világa újra felfedezhető és akár újra is értelmezhető új dallamokkal. Hiszem, hogy a vers és a dallam, politikai vagy vallási hovatartozás nélkül szakrális alkotás, és ez nagyon sok mindent determinál. Nemcsak azért tartom fontosnak a *Versénekmondó* oldalon megfogalmazott célt, mert lassan 25 éve magam is ezen a pályán vagyok, hanem azért, mert szeretném, ha 3 év múlva láthatnánk, mennyien vagyunk, akik magyar nyelven verseket éneklünk. Illetve fontosnak tartom, hogy megkérdezzük azokat a pályatársakat a műfajról, akiknek úttörő szerepe volt abban, hogy ma él az énekelts vers.

– A magyar nyelv sajátosságai, ritmusa, hangsúlyai meghatározzák a zenét, amelyre egy-egy vers megénekelhető?

– Minden vers megénekelhető, csak találkoznia kell a jó párnak, versnek és megzenésítőnek. El tudok képzelni magyar verset hitelesen akár heavy metalban is. Különböző népek és stílusok zenéje is illeszkedhet egy-egy magyar nyelvű szövegre, hiszen minden szövegnek megvan a maga dallama. És fordítva is működik ez, hiszen dallamra is írnak szöveget, nemcsak szövegírók, költők is.

– A honlapon meghirdetett úrlapos felhívásra milyen kritériumokkal lehet jelentkezni?

– Egy megjelent lemez és a nagykorúság a két feltétel. Nem nagyon lehet más kitéltelt tenni, hiszen verséneklő és énekmondó végzettség nincsen. *Dévai Nagy Kamilla* a '90-es évek végén tett arra kísérletet, hogy iskolai

keretek között lehessen verséneklést tanulni, és ehhez annak idején számos pályatárs csatlakozott tanárként, de végül nem tudott akkreditált intézménnyé válni. Tehát ma még csak önmeghatározás kérdése az, ki énekmondó, vagy verséneklő. A *versenekmondo.hu* oldal fő célja a szakmai interjúk közzététele, amelyek laikusok számára is érthetőek, és melyekben szóba kerül többek között, hogy kinek miért fontos a verséneklés, és az is, hogy a színpadon a közvetítendő tartalom van az első helyen.

– **Nem így kellene lennie minden előadóművésznél?**

– De, szerintem igen.

– **A titkos cél, hogy egy szakmailag kompetens csapatot gyűjts, egy későbbi képzés lehetőségéhez?**

– Nem feltétlenül, bár fontos lenne az alapok elsajátításának lehetősége. Nagyon örülnék, ha elindulhatna egy akkreditált alapfokú vagy középfokú képzés ebben a műfajban is. De a mostani cél az, hogy lássuk, mennyien vagyunk, és az, hogy összegyűjtsük azt a szakmai élményanyagot, ami még elérhető hiteles forrásból.

– **Most is kaptam tőled egy kis könyvecskét dupla CD-vel, Pálos hangok címmel. Tavaly karácsonyra jelent meg, és gregorián énekeket, többszólamú kanciákat tartalmaz középkori forrásokból, illetve megzenésített verseket pálosokról, pálosoktól. Az jutott eszembe, hogy ezek a produktumok, a lemezek, a papír, a CD, amelyek az évtizedeken keresztül az énekek hordozói voltak, egyre kevesebb kézben forognak. A zenehallgatók tömege az internetre költözött át, ahol bármikor bármire rábukkanhatnak. Nem kezd ez kicsit hasonlítani arra, amikor a hőskorban az utcán járva csak úgy véletlenül meghallották az énekmondót? A könyvtáraknak meg ott vannak a dokumentumok.**

– Szerintem nektek is fontos, hogy a Képmást kézbe tudjátok venni, amikor megjelenik. A fiamnak azt szoktam mondani, hogy itt van nekünk ez a sok könyv és ez a számtalan lemez, és ha lekapcsolják az internetet, akkor is fogunk tudni mit olvasni és hallgatni. Én szeretem a könyveket és a lemezeket, mint tárgyakat is. Abban, hogy a hatvanas évek végétől kezdve az énekelt vers népszerű lehetett, a hangfelvételeknek nagy szerepe volt. Az, hogy produktumok, lenyomatok készülnek, egy kornak a sajátosságai. Az internet világa ma már akkora információhalmazt tartalmaz, hogy nem biztos az, hogy ki tudom csemegézni belőle, ami érdekel, persze ez egy könyvesboltra is igaz. Hiszek a kis templomi koncertek megfogó

erejében, ahol jobban megérinti az embert a zene, mint a buszon a fülhallgatóból. Viszont, ha koncert után hazavihetem a lemezt, vagy meghallgathatom az interneten, már része lesz az életemnek. Hasonlóan az életem részévé válhat egy kis verseskötet is. Ilyen volt például nekem az ARJ válogatás, ami Ady Endre, Radnóti Miklós és József Attila válogatott költeményeit tartalmazta. Véletlen, vagy nem az, de a Misztrálban mind nagyon szerettük ezt a kötetet, és most pont azon dolgozunk, hogy egy hasonló szerkesztői elven alapuló válogatást énekeljünk lemezre.

– **Ma a köteteket pótolja a megzenésített vers? A zene – amit ma gyakrabban és könnyebben fogyasztunk – szállítja a gondolatokat?**

– Nem pótolja, de segíti. Sokféle zenét hallgathat ma az ember, és a többségén nem is gondolkozunk el, mert más célt szolgál, szórakoztat, relaxál, felpörget... de van, amelyik arra készítet, hogy tovább gondoljuk. Az énekelt versnek az egyik nagy csodája ez. Segíthet is, hiszen a gyerekek az iskolában sokkal könnyebben megtanulják a memoriterek általuk. Régi álmom, hogy az irodalmi szöveggyűjtemények mellé énekelt verses gyűjteményt is szerkeszthessünk, ami együtt kerülne a diákokhoz a könyvvvel.

– **Foglalkoztat, hogy például a Misztrál dalait énekliek majd?**

– Szerintem egy szerzőnek, előadónak nem kell azzal foglalkoznia, hogy az utókor emlékszik-e rá, mert a saját kortársai számára van feladata. Valaki kenyeret süt, más házat épít, valaki pedig gondolatot ad át. Persze, hazudnék, ha azt mondanám, hogy egyáltalán nem érdekel, tudják-e majd száz év múlva, mi az a Misztrál együttes, de nem ez az elsődleges. Amikor hasonlót kérdeztem Gryllus Danitól, akkor erre válaszként Kányádi Sándort idézte, aki azt mondta mindig, hogy majd 50 évvel a halálom után derül ki, hogy tényleg költő voltam-e, amikor majd a ti unokáitok tudják és szavalják a verseimet.

Gyerekként hallottam egy gondolatot, miszerint száz év múlva senki nem él a Földön azok közül, akik ma élnek. Ez nagy rádöbbenés volt – a saját kortársaink muzsikusai vagyunk.

– **... mondja ezt egy olyan művész, aki sokat foglalkozik a historikus hagyománnyal.**

– Onnan merítkezünk, és közben meg kell teremtenünk a saját korunk hagyományait is. Nem lehet öncélú a művészet, és a hagyományt nem ápolni kell, hanem élni és éltetni. Mégpedig úgy, hogy részeseivé válunk mindannyian, közösen. ♦

ÖSSZEÁLLÍTOTTA –
GERGELY-BAKA ILDIKÓ, FODOR KRISZTINA

HÓNAP KIMENŐ

Fotó: Páczai Tamás

FORRADALMI ETŰDÖK – BŐSZE ÁDÁM ELŐADÁSA

Szükséges-e a forradalom a zenében?
Szükséges-e ledönteni a falakat, átlépni a határokat
ahhoz, hogy maradandót hozzunk létre?
Bószé Ádám a Cziffra Fesztivál programján arról
beszél, hogy a kortárs hangversenykritika szerint
mennyire volt forradalmár előadóművész Paganini,
Liszt, Rachmaninov, Toscanini, Callas, Horowitz
vagy Cziffra.

Lóvasút Kulturális és Rendezvényközpont,
2021. április 5.

Fotó: Znamenák István

SZÍNÉSZBÜFÉ/BÜFÉSZÍNÉSZ 2.

Az Örkény Színház művészei pályájuk emlékezetes pillanatairól mesélnék: sikerekről, bakikról, találkozásokról. Céljuk nemcsak a nevetetés, hanem az is, hogy személyes történeteiken keresztül megmutassák a színházi munka egyszerre komoly és groteszk természetét. A saját történetek mellett bizonyára szóba jönnek majd a színházi anekdoták is, amelyek nemzedékről nemzedékre öröklődnek.

A teátrum az előadás jegybevételének felét a független színházaknak ajánlja fel.

Streamelt előadás, 2021. március 27.

Fotó: Juhász Éva / Pesti Magyar Színház

RUMINI FERRIT-SZIGETEN

A Berg Judit-könyvekből jól ismert Rumini és társai ezúttal is nagy bajba keverednek.

A Magyar Színház előadásában Ferrit-sziget gonosz úrnőjének életveszélyes kelepçéje várja őket, ahonnét csak fortélyok, leleményesség és önfeláldozó bátorság révén szabadulhatnak.

A mesejátékot öt éves kortól ajánlják.

Streamelt előadás, 2021. március 10. és 22.

THE SOCIAL DILEMMA / TÁRSADALMI DILEMMA

Ez a drámai dokumentumfilm a közösségi média veszélyeit járja körül, és maguk a fejlesztők kongatják meg a vészharangot saját találmányaik kapcsán. Ajánljuk minden felhasználónak.

A film a Netflixen érhető el.

KAKOFÓNIA - MIÉRT (NEM) UTÁLJUK A KORTÁRSZENÉT?

Sokaknak – talán a többségnek – finoman szólva problémás a viszonya az újabb zenékkal. Mit lehet szeretni a zavaros, néhol bántó, vagy egyszerűen idegesítő harmóniákban? Miért nem írnak a modernnek szép dallamokat? Hogyan lehet értelmezni – esetleg élvezni – a kortárszenét? És miért ilyen egyáltalán a modern? Ezekre a kérdésekre kapunk válaszokat a karmester, Hámori Máté vezetésével a Zeneakadémiáról.

2021. március 17. 18 óra
Danubia Online tér – Közvetítés
a Zeneakadémiáról

KÉPMÁS-ESTEK ONLINE

KÉPMÁS-ESTEK A YOUTUBE CSATORNÁNKON

Hogy ne maradjanak
le egyik estről sem,
iratkozzanak fel, és
kérjék az értesítést.

[YouTube.com/kepmas-magazin](https://www.youtube.com/kepmas-magazin)

Fő támogató:

 SZERENCSEJÁTÉK ZRT.

SZÖVEG –
MIRTSE ÁRON zoológus

SOROZAT –
ÁLLATOK KÖZELRŐL

MÁRCIUSI ÉBREDÉS

Noha még előfordulhat szórványos hóesés, márciusban már visszavonhatatlanul megkezdődik a tavasz. Míg a virágok, rügyek, barkák megjelenését befolyásolja az időjárás, addig a madarak naptár szerint érkeznek vagy indulnak el, akármilyen is az idő. A tavaszi föld jellegzetes illata is – amelyet a talajban élő baktériumok eső és meleg hatására felszabaduló anyagcseretermékei okoznak – szintén a tavasz félreismerhetetlen jele.

- ◆ A mogyoró után már a reketyefűz barkái is megjelentek az ágakon. Ez a növény a fűzek családjába tartozik, de nem fa, hanem cserje. Árokpartokon, lassú folyású vagy állóvizek mentén nő. Hamvasszürke, bolyhos barkáit mindenki ismeri, ez szokott a vázában állni a húsvéti asztalon. Sűrű bundába burkolózva védekeznek a hideg ellen a kökörtin bimbói is, hiszen ilyenkor még dermesztőek az éjszakák. Liláskék virágai szemet gyönyörködtetnek a hegyoldali réteken, de hozzányúlni, leszedni, kiásni nem szabad, hiszen védett növény. A kökörtin egyébként erősen mérgező, a legelő állat akár el is pusztulhat a légszébénulástól, ha elfogyasztja. Teáját egykor a népi gyógyászat asztmás rohamok enyhítésére használta.

DOBSZÓLÓ AZ ÁG HEGYÉN

A fakopáncsok már januárban megkezdik a dobolást a fák csúcsán. Olyan ez a harkályoknak, mint az énekesmadaraknak a madárdal: területfoglalást jelent. Általában olyan fát választ hozzá a harkály, amelynek a csúcsa szárad: az ilyen élettelen, száraz ág remekül rezonálnak a szapora dobpergés alatt. Ez a pergő dobolás egészen másképp hangzik, mint amikor a madár táplálékot keres a kéreg alatt, vagy éppen odút készít: olyankor ritkásabban, szagatatottan hangzanak a vésőcsapások. A harkály az egyetlen európai madár, amely képes odút vájni az élő fába, és ezzel nagy hasznára van számos egyéb állatnak. Ő maga ugyanis csak egyszer költ egy odúban, a következő évben újat készít. A régít pedig átengedi a cinegéknek, erdei egereknek, peléknak, denevéreknek, siklóknak és egyéb, menedékre szoruló apróbb lényeknek. Legnagyobb harkályunk, a fekete harkály odúja akkora, hogy a kék galamb is megtelepszik benne.

Kép: Profimedia – Red Dot

Kék vércsék udvarlás közben (*Falco tinnunculus*)

A BOKROK ALJÁN, AZ AVARBAN VÖRÖSLŐ PETTYEK ÁRULJÁK EL, hogy a verőköltő bodobácsok is felébredtek már. A legkorábban jelennek meg a rovarok közül: nevük is onnan származik, hogy ők a verőfényes napsütés keltegetői.

LAKÁSFOGLALÓK

Március elején elvonulnak a vetési varjak. Már hetekkel korábban is nyugtalankodnak: egy-egy szelesebb napon párosával mutatják be légi akrobatamutatványukat a háztetők fölött, vagy hangos káromással, csapatostul róják örvénylő köreiket a kék égen. Aztán egyszer csak nincsenek itt: a minap még ott keresgéltek a parkokban, a télire is meglepően zölden maradt fűben, ma meg

nyomuk sincs, és nem is tudunk visszaemlékezni, mikor is láttuk őket utoljára. Elvándoroltak, vissza a keleti síkságokra, ahol fészket raknak a magas nyárfák csúcsán – továbbra is csapatostul. Kolóniáik igen fontosak a kék vércse védelme szempontjából: ez a kis termetű, egyre ritkuló ragadozó madár ugyanis nem épít fészket, hanem az egyszerűbb utat választja: megvárja, amíg a vetési varjak kiröpítik fiókáikat, majd elfoglalja az üresen maradt varjúfészkeket – addig nem is jön vissza teleléséből.

LIBAVÁLTÁS

A varjak helyett egymás után érkeznek viszont vissza a vonuló madarak: újra megszólalnak a tél folyamán hiányolt, ismerős madárhangok. Olykor még a sárgarigó dalát is hallani véli az ember márciusban, holott ennek az aranytollú dalnoknak menetrend szerint csak április-május hónapban kell megérkeznie. A titok nyitja a seregély, aki ilyenkor már itthon van (sőt, néha át is telet),

Mocsári békák (*Rana arvalis*) párzási időszakban

és mesterien utánozza a sárgarigó hangját. Aki eddig nem vágta le a sövényt a kertje körül, most már ne tegye; ha kedvezni szeretne a madaraknak, várjon vele a fészkelési idény végéig: a gallyak sűrűje madárfészkeket rejthet, biztonságot nyújtva a bennük cseperedő fiókáknak a macskák, szarkák és egyéb fészekrablók ellen! A telelni érkezett vetési ludak is elindulnak lassan vissza a tundrákra, átadva helyüket a nyári ludaknak, amelyek márciusban gyakran már tojásokon ülnek. A tojó egyedül kotlik, ám a gúnár is őrzi a fészket, és részt vesz a kislibák terelgetésében.

TÓPARTI RANDEVÚ

A korán kelő mocsári békák párzása már februárban lezajlott; most már a barna varangyok is készülődnek a tavaszi randevúra. Ragaszkodnak hagyományos szaporodóhelyeikhez, de mivel a szaporodási időszakon kívül a víztől távolabb, az árnyas erdő vagy a veteményeskertek alján élnek, olykor nagy távolságot kell megtenniük, hogy

**A BOKROK ALÓL ALKONYATKOR
GYAKRAN HALLATSZIK AVARZÖRGÉS,
motoszkálás: a sünök is márciusban ébrednek téli
álomból, és igyekeznek pótolni az alvás során
felélt zsírtartalékaikat.**

visszatérjenek a tóhoz, amelyben maguk is eltöltötték ebihal korukat. Ez az utazás igen kockázatos számukra, mert bár a ragadozók ellen a barna varangy jól fel van fegyverkezve keserű, mérgező bőrváladékkal, ám az utakon száguldozó tonnás szörnyetegek ellen ez mit sem ér. Számtalan varangy fejezi be az életét az aszfalton, noha az utóbbi évtizedekben már létesültek békaterelők és alagutak, amelyek biztonságosabbá teszik számukra az átkelést.

Gímszarva (*Cervus elaphus*) hullott agancsa

Egy-egy természetes nőstényt sokszor több hím is letámad, nemritkán már az úton is kénytelen a hátán cipelni rákapaszkodó udvarlóit.

ELVESZÍTETT KORONÁK

A gímszarvasok a tél végével elhullatták agancsaikat: márciusban van a legnagyobb esély kirándulás közben az avarban hullott szarvasagancsra bukkanni. Ha egyre ráleltünk, érdemes egyre nagyobb sugarú körben végigvizsgálni körülötte a terepet: jó esély van rá, hogy megtaláljuk a párját is. Amikor ugyanis a bika az egyiket elhullatta, a fejét féloldalra húzza a másik agancs súlya, és ez zavarja, ezért igyekszik minél előbb megszabadulni attól is. Ám figyelem: a hullott agancs a vadásztársaság tulajdona, engedély nélküli gyűjtése törvényellenes, főként, ha a vadállomány zavarásával jár! Miután koronájától megvált, a szarvasbika elkezd növesztetni az újat. Hat hónapja van rá, és ezalatt némelyik

A LELKES HORGÁSZOK ALIG VÁRJÁK A TAVASZT, amikor már nem kell dideregni a parton. Ilyenkor már aktívak a hidegben vermelő pontyok, sőt, a harcsák is ébrednek, csukára, süllőre viszont nem horgászhatunk márciusban, mert az ebben az időszakban tilos.

példány 18 kilogrammos rekorder agancsot rak fel: ez azt jelenti, hogy fejdíszének súlya átlagosan napi tíz dekával gyarapszik. Szeptemberben a csengetéssel nemcsak az iskolaév kezdődik meg, hanem a szarvasbögés is: addigra a bikának teljes fegyverzetben készen kell állnia a párbajszezonra. ♦

SZÖVEG –
OSZTOVITS ÁGNES

MIT HOZOTT A COVID?

A járvány első szakaszában, tavaly tavasszal az irodalmi folyóiratok és kiadók szerkesztői úgy gondolták, mielőbb meg kell örökíteni a bezártság élményét. Gyorsan műveket rendeltek. Mire az őszi, a jóval súlyosabb időszak beköszöntött, lanyhult az érdeklődés a téma iránt. Előtérbe kerültek azok az alkotók, akik a bezártságot rendületlen munkával próbálták feledni.

◆ **SPIRÓ GYÖRGY SAJNÁLATOS ESEMÉNYEK** című művének – alcíme szerint *Két tragédia közjátékkal Kádárról* – gyors megszületése a járványhoz köthető. A szerző végre elmélyülhetett a XX. századi magyar történelem egyik legellentmondásosabb szereplőjének sorsában. Regényként olvasható színpadi művé formált nagyon híres és kevésbé ismert dokumentumokat, beszédeket, jegyzőkönyveket. Az első rész, a Főtítkárok címet viselő tragédia 1946 júniusától 1956. október 23-ig követi az eseményeket. Kádár igyekvő karrierista, aki vezető szerepet játszik a Rajk-perben, elvtársai kivégzésében, de a belső pártharcok, intrikák hamarosan őt is börtönbe juttatják. Mihelyt szabadul, Rákosi kegyeit keresi, és nagy hibának tartja, hogy Nagy Imre levetette a Rákosi-képeket a közintézmények faláról. Bár 1956. október 23-án a tömeg Nagy Imrét és őt követeli a pártvezetésbe, a Központi Vezetőség aznap zárt ülésén Kádár ellenforradalmár csúrhéneke nevezte a tüntetőket, és kiáll Gerő Ernő mellett.

A Brioni szigetén, Tito rezidenciáján játszódó közjátékban arról dönt Hruscsov, Malekov és a jugoszláv pártvezetés, hogy mi legyen Nagy Imréekkel, és ki vegye át Magyarország irányítását. Megszületik a javaslat a menedékként felkínált jugoszláv követségről, ahonnan majd el lehet szállítani a renitenseket, és arról is, hogy ne Apró Antal, ne Münnich Ferenc, hanem Kádár legyen a kormányfő.

A 35 jelenetből álló második tragédia, a kötetcímadó *Sajnálatos események* 1956. november 7-én indul, és Kádár János sírjának 2007-es feldúlásával végződik. A Nagy Imre és társai elleni pert jól ismerjük, az azonban

a közvéleményben nem tudatosult, hogy a szovjetek ellenében Kádár sürgette a bírósági tárgyalást és a szigorú ítéleteket. Az is feledésbe merült, hogy ő kérte Hruscsovtól, hogy ha lehet, inkább ne vonja ki a szovjet csapatokat Magyarországról. Arról is nagyon kevesen tudnak, hogy Kádár minden egykori barátját könnyedén ejtette, beáldozta az ügy érdekében. Még a hetvenes években is. Pedig már nem volt riválisa.

Az elrettenő kép után az utolsó jelenet igen nehezen értelmezhető. Az éj leple alatt kapucnis alakok ellopják a sírból Kádár csontjait, hogy egykor majd a tudósok klónozzák őket, mert ha „feltámad János bácsi, lesz még szülő, lesz még lány kenyér”. Joggal kérdezi az olvasó, ki vezette félre ezeket a szerencsétlen embereket? Hol vannak a felelős írástudók, történészek, publicisták?

Bár nagyon sok izgalmas jelenet, számos eredeti megfigyelés, gondolat van az új Spiró-kötetben, nem valószínű, hogy a színházak kapkodni fognak, hogy a Kádárról szóló darabokat mielőbb bemutassák. Túl sok a szereplő, túl sok a jelenet, a nézőtől pedig komoly történelmi előképzettséget igényel az egyes események értelmezése. Ezt a kötetet olvasni kell. Megéri még akkor is, ha nem ér fel Spiró nagyszerű, 56-os témájú kisregényével, a 2010-ben megjelent *Tavaszi tárlattal*.

(*Scolar Kiadó, 3750 Ft*)

Spiró Györgyhöz hasonlóan 75. születésnapját ünnepli idén a filmrendezőként, forgatókönyv- és főként Cseh Tamás dalszövegírójaként népszerű Bereményi Géza, aki 1970-ben

ígéretes fiatal íróként indult (*A svéd király*), ám a finnyás kritikusok szerint elaprózta tehetségét, nem vált a magyar próza meghatározó figurájává. Az író már túl a hatvanon, visszavágott bírálóinak. A *Vadnai Bébi* (2013), majd tavaly a *Magyar Copperfield* fényesen bizonyította, hogy az írói tehetség nem kopott meg, sőt.

BEREMÉNYI GÉZA AZÓTA IS ÉLEK című friss, születésnapra kötete ötven év terméséből gyűjtötte össze a több mint négyszáz oldalt kitevő írásokat. Húsz novella négy ciklusba rendezve. Vannak rövid elbeszélések és szinte kisregény méretűek. A pálya folyamán egyre erősödik a személyes hang, egyre árnyaltabbak a figurák, és egyre nyilvánvalóbb az olvasónak, hogy milyen nehéz rendet vágni a bonyolult családi kapcsolatokban, kötődni és távozni, szeretni és gyűlölni. Otthon lenni a Teleki téri piacon és a vízivárosi polgárlakásban. Beszívni a feltétel nélküli szeretetet és megfelelni a szigorú elvárásoknak. Új nevet és új identitást kapni.

Bereményi szinte azonnal rátalált arra a természetes nyelvre, amit máig őriz, és nagyon hamar tisztába jött tehetsége természetével. Mer érzelmes lenni, de sohasem szentimentális. Olykor már-már megrikat, de nem enged magának könnyed könnyfakasztást.

Öröm olvasni.

(Magvető Könyvkiadó, 3999 Ft)

Nem a járvány idején íródott, de ekkor került az olvasók elé **BENE ZOLTÁN ISTEN, ÍTÉLET** című nagyszabású történelmi regénye, amelyet minden bizonnyal több évi

gondos kutatómunka előzött meg. A XIV. században játszódó történet főszereplője *Szórád Lőrinc*, a Szeged környéki szerény uradalom birtokosának okos, tehetséges fia, akit a véletlen a Visegrádra tartó *Zách Felicián* kíséretébe sodor, s így jut el *Károly Róbert* udvarába. Zách Felicián, mint *Arany János* balladájából tudjuk, meg akarja torolni a lányán esett sérelmet, ezért a királyra támad. Az ifjú Szórád Lőrinc kun nevelőjétől tanult fogással lefegyverzi a merénylőt. Ő lesz a király megmentője. Jutalmul nem rangot kér, hanem lehetőséget a tanulásra. A tehetséges fiatalember Budáról eljut Itáliába. Nem áll szerzetesnek, ahogy páduai mesterei várják. Más feladatok várnak rá. Károly Róbert halála után *Lajos király* is igényt tart szolgálataira, mégpedig a nápolyi trón megszerzése érdekében. Nehéz számba venni a váratlan fordulatokat, a csillogást és a pestis szörnyűségét, a titkos összeesküvéseket és a véres ütközeteket. Felsorolni szinte lehetetlen a sok szereplőt, akik között felbukkan *Boccaccio* és *Petrarca* is, és nem mellesleg a kor leghíresebb, ugyancsak kalandos életű kurtizánja, aki meg-megkísérti Szórád Lőrincet.

Bene Zoltán rendkívül fordulatos regényének legfőbb érdeme, hogy a történelem egyik mellékszereplője nézőpontjából képes elmesélni egy fordulatos történetet, mégpedig a XIX. századi nagy regényírók módszereinek, nyelvének felfrissítésével, finom elegáns lélekábrázolással.

A még mindig csak a negyvenes éveiben járó szerző a magyar történelmi regény egy jeles megújítója lehet. Várjuk a folytatást.

(Kortárs Kiadó, 3200 Ft) ♦

SZÖVEG –
PÁCZAI TAMÁS

A cikk a Magyar Turisztikai Ügynökség
szakmai támogatásával készült.

TEREPSZEMLÉK NYARALÁSHOZ

Location scouting, avagy terepszemle, helyszíneresés. A filmes szakmában így hívják azt a munkát, amely során egy film vagy sorozat gyártását megelőzően felméri a terepet, a fényképek és videók segítségével pedig a stáb eldöntheti, hogy a kiszemelt helyszín alkalmas-e a több napig tartó forgatásra. A koronavírus okozta bizonytalan helyzetben jelenleg ennél többet mi sem tehetünk, ha utazásról van szó. Azonban gyakran egy félnapos kirándulás is elég ahhoz, hogy beleszeressünk egy vidékbe, és a későbbiekben visszatérő vendégek legyünk, nem csak egy nap erejéig. Ajánlónkban olyan helyszíneket mutatunk be, amelyek Budapestről vagy vidéki nagyvárosainkból egy nap alatt is kényelmesen teljesíthetőek, rengeteg rejtett kincset fedezhetünk fel és attól sem kell tartanunk, hogy a nagy tömeg miatt a parkőr vagy a polgármester az orrunk előtt teszi ki a „Megtelt!” táblát. Location scoutingra fel!

◆ A KÉKES MÖGÖTT

Megtelt az ország teteje! – Ilyen és hasonló címekkel jelentek meg híradások, amelyek több kilométeres dugóról, lezárásokról tudósítottak. Bár vitathatatlanul hazánk egyik legszebb pontja az 1014 méter magas Kékes, ki szeretné a fél napot dugóban és tömegben eltölteni? Ezt elkerülhetjük, ha a Mátra északi oldalain található mesés vidéket járjuk be, a kirándulás többgenerációs családoknak is változatos élményeket kínál. Parádon kezdünk, pontosabban a falutól déli irányba található Ilona-völgy parkolójáig mehetünk autóval. Innen egy csodás réten át, majd erdőben követjük a patak útját a zöld jelzésen egészen Magyarország legnagyobb természetes vízeséséig, ez az Ilona-völgyi vízesés. A közel tíz méter magasból aláhulló festői vízszugár tövében meg is uszonnázhatunk, utána pedig kettéválhat a csapat. Amíg kamaszok és a fitt szülők a Keleti-Mátra pazar kilátást nyújtó bérceit hódíthatják meg

egy kb. 10 kilométeres, 4 órás túrán (Markazi-kapu – Felső-Tarjánka – Nagy-Szár-hegy – Oroszlánvár – Domoszlói-kapu – Várbükk útvonal – Ilona-völgy), addig az idősebbek és a gyerekek könnyű sétával visszaérnek a parkolóhoz. Innen a siroki várhoz utazunk, ami ugyan átmenetileg zárva, de kívülről is impozáns látvány a nemrég igényes felújításon átesett erődítmény. Az innen 400 méterre található kaptárkövek ősi történelmükről mesélnek, nem melleleg hungarikumok. A Törökasztalról az ország egyik legszebb panorámáját élvezhetjük, de fokozottan figyeljünk megközelítéskor, az ide vezető ösvény és a szikla oldalai szakadékosak. Sirok után látogassunk el a recski munkatábornak emléket állító Nemzeti Emlékparkhoz (néhány kilométeres kitérő a 24-es főútról), majd Parádon keresztül menjünk vissza a Szent István csevicekúthoz, vagyis a parkolóba, a család másik fele addigra megérkezett a bérctúráról.

Kép: Magyar Turisztikai Ügynökség

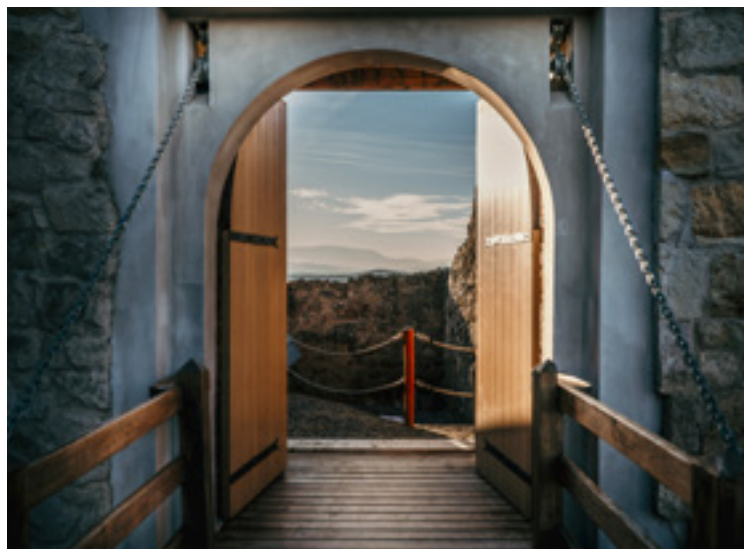

Szekszárdi borvidék

NORDIC WALKING, ELVITELES PALACKKAL

Szekszárd messze földön híres kitűnő vörösborairól, azonban a lankás dűlők nemcsak kékfrankos- és kadarkaültvényeket rejtnek. Mediterrán klímájának köszönhetően itt a tavasz hetekkel korábban érkezik, sok tanya előtt kaktuszok, fügefák és pálmafák élnek túl a jellemzően enyhe teleket. A város fölött kezdődő Szekszárdi-dombság Magyarország eróziótól leginkább veszélyeztetett kistája, ugyanakkor a mély völgyek, meredek falú szurdokok bűvő-patakjaikkal és löszhídjaikkal egészen különleges képet nyújtanak. A városközponti Béla király téren kezdődnek a Lösz-szurdik tanösvények (zöld jelzés), a két útvonal összesen 11 állomást tartalmaz. A történelmi városrészen áthaladó útvonal kezdeti szakaszán kis pincészeteket is találunk, ahol jó eséllyel vásárolhatunk palackozott borokat elvitelre. A 4,25 kilométeres Parászta-tanösvény a Faddi-tetőn és a Csontos-szurdikon keresztül halad, ez utóbbi – amint a neve utal rá – avar régészeti lelőhely, a löszmélyút falában ma is állati és emberi csontok fedezhetők fel. Feltárás híján azt feltételezik, hogy egy nem ismert csata után ásott tömegsírt rejt a szurdok.

A 6 kilométeres Benedek-szurdik tanösvény a Benedek-völgyben húzódó, 6-10 méteres függőleges löszfalak között kanyargó, 900 méter hosszú Szücsény-szurdikon át vezet a Cserhát-tetőre, ahonnan tiszta időben 70-80 kilométeres panorámában gyönyörködhetünk, a lábunk alatt elterülő borvidéken túl Paksot, a Gemenci erdőt, a végtelen Alföldet és a Zengőt (Kelet-Mecsek) is láthatjuk. A rövid

Siroki vár

távolságok ellenére sok meredek kaptatót találunk a domb-ságban, ezért a terep ideális nordic walkinghoz vagy hegyi kerékpározáshoz is. A Cserhát-tetőről visszasétálhatunk a Remete-csurgó érintésével a városközpontba, az edzettebbek pedig egy öt kilométeres, panoráma gerinctúrán a népszerű Heimann borászatig sétálhatnak el.

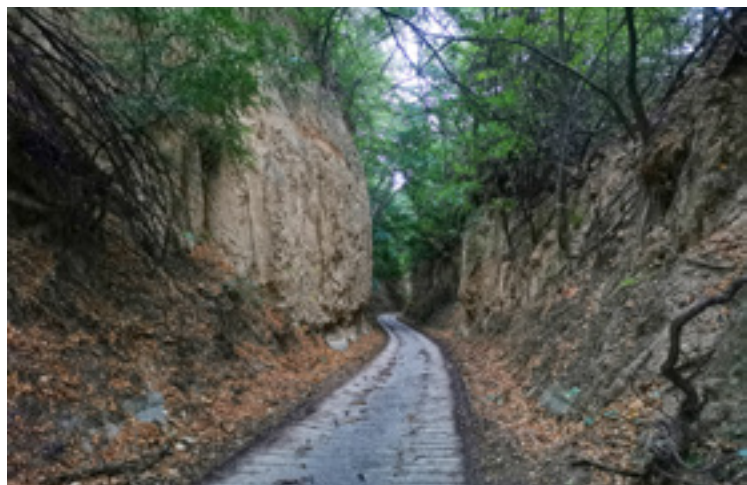
SÉTARIVÉRA

Akár könnyed délutáni kiruccanáshoz, tavaszi D-vitamin-gyűjtő napozáshoz is tökéletes helyszín a Balatonvilágostól Balatonakarattyáig húzódó Magaspart, más néven a Kisfaludy sétány. Az 50-60 méter magas platóról lenyűgöző a kilátás a Balaton teljes keleti medencéjére, a messzi távolban a Tihanyi-félsziget rejtje csak el a tanúhegyeket. Az elmúlt években megújult sétány mellett van a 400 éves Rákóczi-szilfa maradványa is, amelyhez egy helyi legenda szerint a névadó fejedelem lovát kötötte.

Érdeemes a sétát az akarattyai vasútállomásról kezdeni – vonattal mintegy másfél óra az út –, ha gépjárművel érkezünk, a 71-es főúthoz közeli utcákban parkolhatunk, a sétányhoz közel csak a helybéli tulajdonosok hajthatnak be! A sétariviérán a padokon kívül igényes kávézót, kézműves termékeket árusító üzletet is találunk. Itt elviteles finomságokat is beszerezhetünk, de teli kosárral is érdemes elindulni otthonról, családi piknikezéshez is ideális a terület. Sétáljunk a belső utcákban is, könnyen lehet, hogy itt találjuk meg a nyaraláshoz tökéletes vendégházat.

Bezina-völgy, erdei vasút

Szücsény-szurdik, Szekszárd

KISVASÚTTAL A MAGASBA

Kis túzással a Dunakanyar minden kilométerén csiszolt gyémántokat szórt el a Teremtő – Dobogókőn, a Rám-szakadéknál vagy a Prédikálószéken a parkőrök minden hétvégén kiakaszthatnák a megtelt táblát –, de a Börzsöny vadregényes bércseit még elkerüli a tumultus. Kicsikkel érdemes Szobon kezdeni a kirándulást, a Bezina-völgyi Erdei Vasúton a kalauzok is gyerekek! Békeidőben, ugyanis a koronavírus-helyzet miatt a börzsönyi kisvasutak nem üzemelnek, a tervezett újraindulás március közepe, április eleje – tájékozódjunk a börzsönyi kisvasutak közösségi oldalán utazás előtt. Ha működik a vasút, nyert ügyünk van: az elmúlt évek fejlesztéseinek köszönhetően létrejött az ország leghosszabb hegyvidéki erdei vasútja, a „transzbörzsöny expressz” 21 kilométer hosszú, három szakaszból áll, legmagasabb pontja 425 méter, amit 300 méteres emelkedéssel ér el Szobtól, a többórás élmény garantált az egész családnak.

Ha nem működik a vasút, akkor sincs különösebb gond, hiszen márianosztrai indulással több jól kiépített, jelzett túraútvonalon is eljuthatunk 4-5 km gyaloglással Nagyirtáspusztáig. Útközben, egy rövid kitérővel a Só-hegyen tartsunk pihenőt, a fűves platóról jól kivehető az esztergomi bazilika, és a hegyek között a Duna is fel-felcsillan. Az útvonal következő szakasza a festői Bezina-völgy erdejébe visz, végig a kisvasút mellett, majd Nagyirtáspusztára érkezünk meg.

Nagyirtáspusztai indulással – parkoljunk a Szent Orbán hotel közelében – a hegység legszebb kilátópontjait fedezhetjük fel egy 8,8 km hosszú körtúrán a Nagysas-hegy, a Só-hegy és Kopasz-hegy megmászásával.

Ez utóbbiról tiszta, száraz időben a Magas-Tátra fehér csúcsai is látszanak, képzeletbeli külföldi utazásra csábítva. A túra 3-4 óra alatt teljesíthető, 350 méteres szintkülönbséget tartalmaz, így még sötétedés előtt hazaérünk a Börzsöny tetejéről. ♦

TIPPJEINK:

Utazás előtt vegyük figyelembe a legfrissebb járványügyi ajánlásokat, előírásokat!

Ha megtehetjük, vegyünk ki fél nap szabadságot utazás előtt! Nyugodtabban pakolunk, reggel korábban és frissebben tudunk indulni, így több erőnk lesz a kirándulónapon.

Legyen velünk termoszban forró tea, készüljünk energiaszeletekkel, szendvicsekkel, előfordulhat, hogy a vidéki üzletek rövidített nyitvatartással üzemelnek!

Nagyobb túrára ne induljunk új bakancsban, az első fél órában feltörheti a lábunk.

A kirándulás megtervezéséhez részletes útvonal-leírásokat találunk a turistamagazin.hu és kirandulastippek.hu oldalakon, ez utóbbit gpx file-t is találunk, így navigációs eszközünk offline üzemmódban is segíthet a tájékozódásban.

MESÉL AZ UTCA

FARAGÓ GÉZA
PLAKÁTMŰVÉSZETE
A SZÁZADELŐN

VÁRKERT BAZÁR
DÉLI PANORÁMA TERASZ

varkertbazar.hu

2AMAGYEDY

TÓTH BÁLINT
LÁTHATATLAN EMBER
A JÓ ÜGYEK MÖGÖTT.

Cikk az 46. oldalon